

KÉPZŐMŰVÉSZET

FODOR JÓZSEF

Azt mondja magáról, hogy a vásárhelyiek jelen való nemzedékei közül a másodikhoz tartozik.

E kijelentése — „önminősítése” — egyrészt az iskolához, helyhez kötődés biztos tudatáról vall, másrészt pedig az önismeret magas fokát bizonyítja.

Vissza- és előretekintéshez, a pályakép illendő felrajzolásához ennél többre aligha van szükség.

— Először is ez a vásárhelyiség... A városhoz való kapcsolódását miképpen értelmezi? Miképpen értelmezi; s akár így: hányszorosnak érzi?

— Születésem, családom, első próbálkozásaim sok tétovázása, majd későbbi éveim már sikeresebbnek tűnő s mondható munkálkodása — minden ideköt. Itt jártam iskolába, s szereztem érettségi bizonyítványt még 1954-ben; itt kaptam rajztanári állást, s mutatkoztam be immár céhbeli festőként még 1958-ban; s itt rendeztem meg első önálló tárlatomat is. 1964-ben, amely előtt és után mind a Szegedi nyári, mind a Vásárhelyi őszi, mind pedig a békéscsabai Alföld-tárlatok rendszeres résztvevője voltam. Természetesen mindenütt úgy, mint a vásárhelyi iskola egyik festőtagja, a jelen való nemzedékek másodikának egyik képviselője.

— A helyhez kötődés — iskolásan szólva — földrajzi vonatkozásai s egyúttal a pályakezds adatai ilyenformán tehát tisztázottak. De végül is miben áll Fodor József festészetének vásárhelyisége? Még általánosabban szólva: egy helyben lakó és helyben dolgozó festőművésznek — immár egy figyelmen kívül nem hagyható, jó másfél évtizedes pályája bejárása után — mit jelent az, hogy vásárhelyi?

— A vásárhelyiség számomra és sok művészársam számára, úgy hiszem, alapállás, helyhez gyökerezés. Magunkba szívása, asszimilálása mindannak, amit a táj múltja, jelene ad; örökös hűség a látszólag motívumszegény, de a mélyebbre néző számára oly sok kincsű Alföld-világhoz. Mondjam így: ember, állat, táj kiváltotta, sehol másutt meg nem zendülő rezonancia?

— Miképpen fog meg e tájon egy festőt egy sajátos, itt fellelhető motívum, s miképpen váltja ki belőle az alkotás indulatát?

— A magam példáját említem. Azt, hogy mennyi felfedeznivalót kínál számomra például egy fehér fal, hogy hányszor megfigyelhető, megfesthető téma egy ilyen látszólag sivár, motiválatlan felület. Elmondhatatlanul szépek és gazdagok a ház- meg a tanyaoldalak, titokzatos kis ablakokkal, a titokzatos kis ablakok mögé elképzelhető tárgyaikkal, életekkel...

— A fal „statikus” téma, s aki benne így gyönyörködik, az bizonyára szemlélődő alkat. És mint szemlélődő, feltehetőleg a lírai megközelítéshez vonzódik. Így van-e?

— Úgy érzem, hogy az utóbbi esztendőkből szereztem meg azt a biztonságot, amelynek birtokában már oldottabban tudok festeni. Mint a Szegedi Pedagógiai Főiskola egykori hallgatójának, bizony sok erőfeszítembe telt, amíg festővé értem, s bizonyítottam is, hogy képes vagyok egy magam állította magasabb mérce szerint dolgozni. Most már úgy vélem, tovább tudok majd lépni egy elvontabb jelképrendszer felé.

— Tél, fenség, ünnepélyesség; s mindezek eredményeképp: színeikben visszafogott, motívumaikban a szülő- és lakóhelyhez kötődő, valami különleges „téli” fényben rezgő képek sokasága. Mintha újabban még inkább szembetűnő lenne ez a valóban lírai, s a témákat rendre átíró — mondjuk így: „megemelő” — festésmód!

— Úgy érzem, hogy talán egy esztendeje szereztem meg azt a szakmai biztonságot, amelynek birtokában már oldottabban tudok festeni. Mint a Szegedi Pedagógiai Főiskola egykori hallgatójának, bizony sok erőfeszítembe telt, amíg a festőmesterség fogásait megtanultam, s bizonyítottam is, hogy képes vagyok egy magam állította magasabb mérce szerint dolgozni. Most már úgy vélem, kezemből, kezemben vannak a szükséges fogások, s tovább tudok majd lépni egy elvontabb jelképrendszer felé.

— Hogyan képzeled el ezt az elvontabb jelképrendszert a vásárhelyi iskola köztudottan helyhez és időhöz erősen kötődő keretei között? Nem ellentmondás-e az, ha „áttett”, átírt képekről beszél?

— Nem hinném, hiszen az általam annyira tisztelt és útra bocsátó közösségként szeretett vásárhelyi iskolára sem mondható rá egyértelműen, hogy képviselői a helyhez és az időhöz annyira kötődnek. Tény, hogy van ennek az irányzatnak egy ága, amelyet a drámai festő Tornyai és az ugyancsak drámai festő Kohán neve szimbolizál; az ő nagyszerű s az adott történelmi pillanatnak jobban felelő művészetük hagyományai mellett azonban erősödni látszik az az irányzat is, amelytől nem idegen a dolgok említett „átírása”, a lírai absztrakció. Ez az ábrázolásmód természetesen nem változtat a hagyományos és immár művészettörténeti alapálláson, de egy-egy festőnek módot ad, hogy a megszokott világon túllépjen, s megpróbálkozzon a maga kevésbé naturális jelképrendszerének kialakításával. Ami engem illet, jelenleg ez a képi átfogalmazás foglalkoztat. Az elmúlt év őszi tárlatán bemutatott munkáim, úgy hiszem, már e régen érlelődő átalakulás bizonyítékai voltak.

— Művészi útja így nincs híján céloknak, s e célok elérését kellőképpen tisztázott hitvallás is segíti. Ez utóbbi mennyire magyarázható azzal, hogy Fodor József „civilként” pedagógus, emellett jó évtizede művészjelöltek oktatója, szakkörvezető?

— A tanítást — mind az iskolait, mind a szakkörít — mondhatom, megszakíthatatlan hivatásnak tekintem. Miként annak idején pályám elindítói — Buday Lajos és Major Jenő főiskolai tanárok — az én képességeimet bontogatták, úgy akarom magam is felfedezni, és az időhöz meg a lehetőségekhez képest kiművelni tanítványaim tehetségét. Ezért vállaltam el korábban a székkutasi, majd újabban a vásárhelyi művelődési ház szakkörének vezetését, s ezért is voltam s vagyok a nyárról nyárra ismétlődő országos ifjúsági képzőművész tábor tanára. Ez utóbbi rendezvény egyébként időközben nemzetközi továbbképző fórummá vált, s hamarosan állandó otthont is kap Mártélyon.

*

Az eddigiekhez hasonlóan tudatos, tényleg nemcsak egy iskolázott festőre, de egy másokat iskolázó tanárra is jellemző válaszokat még sokáig lehetne hallgatni Fodor Józseftől, a vásárhelyi festőiskola jelen való második — főképpen Németh József és Szalay Ferenc neve által jelzett, s a hatvanas évek elején megerősödött — nemzedékének értékes tagjától.

A további faggatózásra azonban több újabb alkalom is kínálkozik. Először is az idei őszön, a Csepel Galériában megnyíló újabb önálló kiállítása, másodszer pedig az a tárlata, amellyel Hódmezővásárhely közönsége elé akar majd a közeli évek valamelyikében kiállni. Szépen ívelő pályáján most ugyanis ez a két fontos stáció követi majd egymást.

AKÁCZ LÁSZLÓ

FODOR JÓZSEF: HÖTAKARÓ